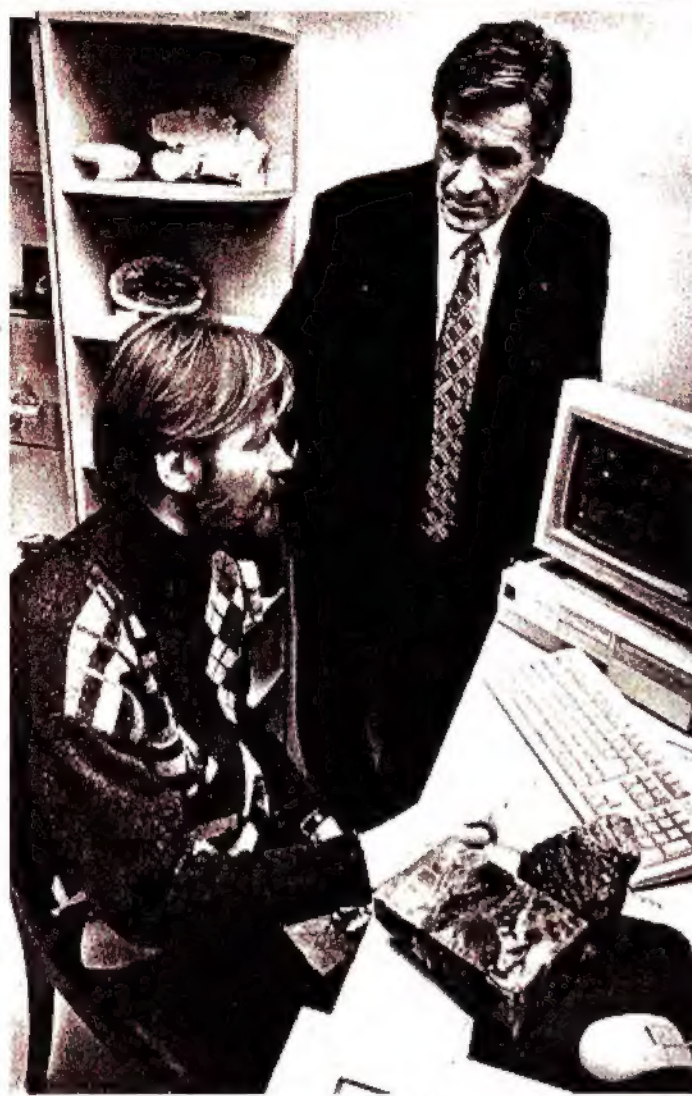

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

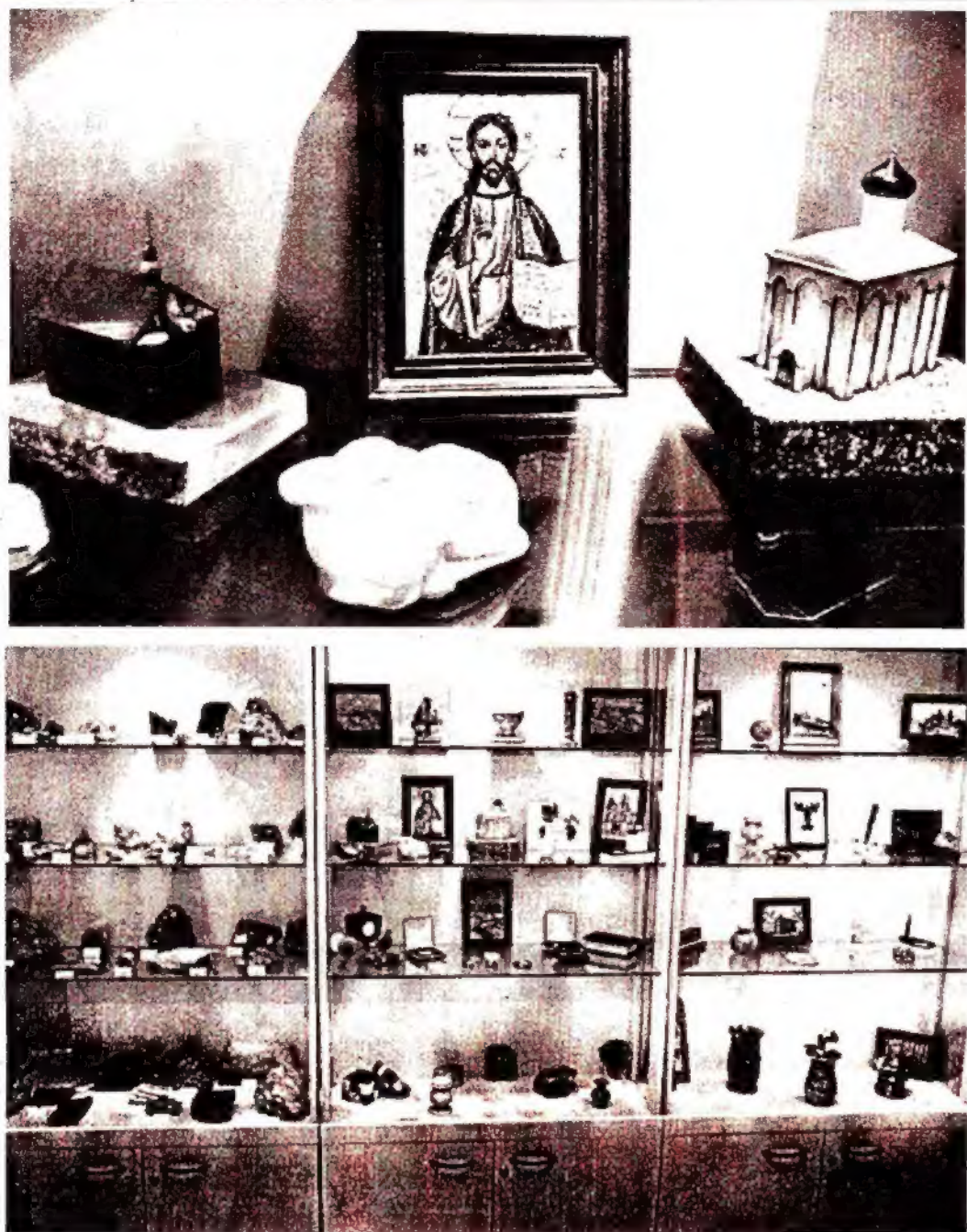
Кошт
у розніцу —
48 руб.

НАСТАЎНІЦКАЯ

Калі б камяні маглі размаляваць, то шмат аб чым падалі б нам. Напрыклад, тэа, што ляжаць зараз на паліцах адчыненага ядзюна ў паснашатай гродзенскай школе адзінага ў краіне дзіцячага мінералагічнага музея, распавялі б пра тое, як дзесяць гадоў таму сюды прыйшоў адзін чалавек — Уладзімір Анатольевіч Жданюк з незвычайнай прапонай: адчыніць гурток «Юны геолог». Як з цягам часу невялічкі гурток пераўтварыўся ў геалагічны

атрад «Карат», які зрабілі ў школе майстэрню па апрацоўцы камяняў. Пра семнаццаць цікавых і вельмі няпростых экспедыцый на Урал, у Крым, у Забайкалле, на Кольскую паўвыспу, у якіх дзеці не на словах, а на справе праявілі такія якасці, як працалюбства, узамедапамога, вынослівасць, сяброўства. Пра тры тры з нечым тона камяняў, што прывялі ў сваіх рукавах хлопцы і дзяўчаты. Кажуць: «Час збіраць камяні, і час раскідваць камяні».

Здаецца, што і гэты час для юных геологаў надышоў. Той багаты матэрыял (калекцыя мінералаў, самашвэтаў ды каштоўных камяняў), што яны збіралі ўсе гэтыя гады, тыя цудоўныя рэчы, што былі

зроблены іх рукамі, сёння са стэндаў школьнага музея адкрываюць кожнаму, хто прыходзіць, чароўны, загадкавы свет камяняў — адну з найважнейшых тэмаў прыроды.

НА ЗДЫМКАХ: заснавальнікі і нязменны кіраўнік атрада, а зараз і ўзорнай майстэрні-студыі «Карат» Уладзімір Анатольевіч Жданюк са сваімі палюбаванымі Андрэем Мікалаевічам Стуржыкам, у музейнай зале; экспанаты новага музея.

Юрый БОНДАРАЎ.

Фота аўтара.

Праца над папраўкамі працягваецца

Чарговае пасяджэнне Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу было прысвечана ўзгадненню з міністэрствамі фінансаў, працы і эканомікі унесеным дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў паправак да праекта Закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь» (арт. 70, 72 законапраекта, якія рэгулююць аплата працы, ільготы для перапрацоўшчыкаў у сельскай мясцовасці і фінансаванне сістэмы адукацыі).

У пасяджэнні прынялі ўдзел намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Уладзімір Каналёў, старшыня Пастаяннай камісіі Ігар Катляроў, яго намеснік Уладзімір Здановіч, першы намеснік міністра працы Валерыя Паўлаў, намеснік міністра фінансаў Анатоль Свэрж, намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур і намеснік міністра адукацыі Генадзь Дылян.

Адбылася заакарэкаляцыя, канструктыўная размова, падчас якой выказана шмат прапонаў.

Праца над унесенымі ў Закон папраўкамі працягваецца.

Нам. кар.

Сталічная адукацыя

Традыцыі клопату і міласэрнасці

Аддзел адукацыі, аховы здароўя, сацыяльнай дапамогі, гандлю і бытавога абслугоўвання Ленінскага раёна сталіцы праявіў значную работу па арганізацыі выканання гарадской праграмы «Дзеці Мінска».

Так, аддзел зладзіў курыраваную падпраграму «Дзеці Чарнобыля» і «Дзеці-інваліды». У кожнай дзіцячай паліклініцы раёна створаны інфармацыйныя цэнтры па прапагандзе здаровага ладу жыцця, у гэтых жа ўстановах працягваецца збор інфармацыі ў банк даных «Сям'я і дзеці», афармляюцца сацыяльныя пашпарты сям'яў з групы рызыкі, збіраюцца даныя аб дзецях-інвалідах.

У дзіцячых паліклініках Ленінскага раёна праводзіцца штогадовая дыспансерызацыя дзяцей, якія сталі ахвярамі радыяцыйнага аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Трыццаць адзін хлопчык і дзяўчынка з іх у вызначаны тэрмін падмацоўвалі сваё здароўе ў санаторыях, дваццаць сем — у аздараўленчых летніках, у дамах адпачынку — тры чалавекі, у тым ліку за мяжой — чатыры і на базе раённых стацыянараў — сем чалавек.

У сярэдніх школах Ленінскага раёна рэгулярна праводзяцца ўрокі самааталягання здароўя, а ў паліклініках адбыліся агляды конкурсу на лепшы санбюлетэнь і наглядную агітацыю па выхаванні здаровага ладу жыцця.

У 7-й дзіцячай паліклініцы функцыянуе школа для дзяцей, якія пакутуюць на парашунныя пастаці, у 4-й — астма-школа. У школах №29, 59, 55 і ПТВ №11 арганізавана навучанне дзяцей і падлеткаў рэпрадуктыўным паводзінам, праводзяцца конкурсы «Курэнне? На гэта няма часу!», «Не — наркатыкам!», «СНІД — чума XX стагоддзя», раённым дыскаці для школьнікаў «Моладзь супраць СНІДу», «Прыступі да здароўя» — на базе кінатэатра «Ракета», «Маё здароўе — здароўе ўсіх...» — на базе кінатэатра «Салют».

Па існуючай у раёне традыцыі штогод для дзяцей-інвалідаў праводзіцца Календарныя святы і Дні імянінкі-ка з абавязковым салодкім сталом, падарункамі, канцэртамі і дыскаці.

У 2000 годзе ў дадатак да існуючых у агульнаадукацыйных школах раёна адкрыты чатыры класы інтэграванага навування. Сёлетня сетка такіх класаў плануецца пашырыць.

Вольга ДУБОВІК.

Так мы адпачываем

У сярэдняй школе № 206 Мінска часта праводзяцца разнастайныя мерапрыемствы для вучняў: канцэрты, дыскусіі, сустрэчы з цікавымі людзьмі. У распрацоўках праграм удзельнічаюць самі вучні, а таксама нашы выдатныя педагог-арганізатар. Кожны раз прадумваем штосьці новае, больш цікавае.

Надоўга запамінацца канцэрты, прысвечаныя да Дня настаўніка і Новага года, на якіх гучалі словы ўдзячнасці дырэктару Іне Івануе Скрыпінскай, заўчым Тамары Івануе Доўнар, Тамары Цімафееўне Варавей, а таксама настаўнікам.

Пасля цудоўнай канцэртнай праграмы на першым паверсе нашай школы пачынаецца дыскаці. Музыка гучыць абавязкова самай моднай. Дзяўчынкі заўсёды пачынаюць танцаваць першымі, а потым падключаюцца хлопчыкі. Што характэрна, на нашу дыскаці прыходзіць вучні і з іншых школ. Яны хочаць убачыць і параўнаць тое, які ўсёй школай святкуе Новае года, 23 лютага, 8 сакавіка, вясеннік бал, Дзень настаўніка, сустрэчу з выпускнікамі...

Падчас танцаў дзяўчынкі часцей за ўсё падключаюць да вядомага лютэрака: падфарбоўваюцца, папраўляюць складаныя прычоскі, усміхаюцца самі сабе і радуецца цудоўнаму ве-

чару. Да сярэдніх дыскаці ўжо нешта разабраць дзе хто. Натойп змяшчаецца, мігальліва агні і завадзя музыка не дазваляюць спыніцца. Час лясціць няўмольна, і дыскаці закінваецца. Мы забіраем свае курткі з гардэроба і выходзім на вуліцу. Ва ўсіх абавязкова застануцца незабытыя ўражання. Усе вяселлі і завадзя музыка не дазваляюць спыніцца.

Загада мы пачалі рыхтавацца да святочнай праграмы, прысвечанай да Дня абароны Айчыны. Упэўнена, што яна абавязкова атрымаецца такой жа цікавай, як і ўсе мінулыя.

Іна ФЯДЮТКАВА, вучанка 8 "В" класа сярэдняй школы № 206 Мінска.

Рупліўцы педагогікі

Адметны творчы почырк

Алена Сямёнаўна Рэут, настаўніца географіі сярэдняй школы № 1 Валожына, чалавек ідэалаў у гэтым раёне. Галоўную ўвагу ў сваёй рабоце яна звяртае на дасягненне творчасці, глыбокага засваення школьнікамі географічных і эканамічных ведаў, на прывіццё ім умений самастойнай працы.

Спалучэнне патрабаванняў і строгасці з павагай, разуменнем і карэкцыяй — вось што вынічае Алену Сямёнаўну з вучняў. Настаўніца праводзіць высокаэфектыўныя, сучасныя па зместу і метадзе ўрокі, накіраваныя на развіццё ў вучняў як агульных, так і спецыяльных умений і навыкаў.

На ўроках Алены Сямёнаўны ўражае пастаянна ўвага вучняў, якая дасягаецца не праграмамі і не заўвагамі. Галоўнае ў яе рабоце — вопыт, веды, падрыхтоўка і сама асоба настаўніцы, яе душэўная раўнавага, чысціня яе думак. Яна любіць усіх дзяцей і тых, хто добра

засваенню новых ведаў на ўзроўні ўзнаўлення і ўмення выкарыстаць іх у новай сітуацыі. Кожную хвілінку на ўроку настаўніца выкарыстоўвае рацыянальна. Шырока практыкуе Алена Сямёнаўна самастойную работу вучняў з падручнікамі, з контурнымі картамі, сшыткамі, схемамі. Дасягнуць трывалых ведаў вучняў дапамагаюць фронтальныя, індывідуальныя і групавыя формы работы. Фронтальную Алена Сямёнаўна выкарыстоўвае пры тлумачэнні новага матэрыялу, спалучае яе з лекцыйнай, з самастойнай работай з падручнікамі і сшыткамі. Настаўніца накіроўвае думку вучня на тое, каб яны ўмелі выздзяліць галоўнае з навукальнага матэрыялу.

Па сваім прадмеце А.С.Рэут праводзіць вельмі цікавыя і пазнавальныя работы: добра працуе вось ужо 10 гадоў факультатыв «Геаграфія і ты».

Настаўніца праводзіць пазавучныя мерапрыемствы, у якіх вельмі актыўна ўдзельнічаюць вучні. Вядуць увагу надае ахове навакольнага асяроддзя. Яе вучні паказваюць добрыя веды на раённых алімпіядах, удзельнічаюць і ў абласных.

Алена Сямёнаўна вельмі актыўна ўдзельнічае ў калектыве сваім багатым вопытам работы: дае адкрыты ўрок і для настаўнікаў свайго раёна.

Дырэктар сярэдняй школы № 1 Валожына Ада Аляксандраўна Макаравіч пра А.С.Рэут сказала так: «Не ўяўляю нашу школу без Алены Сямёнаўны. Яна — наш маяк. Настаўнік-метадыст, мудры сабра молалзі, педагог-творца».

Мікалай ГРУДЗІНСКІ.

Калі б усе настаўнікі былі такімі...

Як мне здаецца, ўрок беларускай мовы і літаратуры цяпер не вельмі папулярны ў вучняў. У чым жа прычына? У бацьках, якіх наваздаць сваё меркаванне, ці ў жаданні юнакоў і дзяўчат не быць «старамоднымі»? Часам можна заўважыць і іншае. Вучню падабаюцца ўрокі роднай мовы і літаратуры, але ён, каб не быць «белай варонай», не паказвае гэтага. Як сведчыць практыка, многія залежыць ад настаўніка. Часам самі беларусаведы гавораць на ўроку на «трасянцы», а ад вучня патрабуюць размаляваць на літаратурнай мове бездакорна. Ці яшчэ такое: ўрокі праходзяць манатонна, не вельмі цікава.

Якімі павінны быць сапраўдныя ўрокі беларускай мовы і літаратуры? Выкарыстанне новых навуковых тэхналогій яшчэ не гарантуе поспеху. Самае важнае, на мой погляд, жаданне і ініцыятыва, умненне падарыць ключыч да сэрца і душы кожнага вучня. Ні ў якім разе не трэба робіць стаўку на прымус. Трэба толкіць накіраваць вучня ў бок разумення.

Менавіта дзякуючы сваёй настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Алене Несіравіч я шчыра палюбіў сваю родную мову, зразумець, што кожны бе-

ларус, які паважае сябе і Радзіму, павінен валодаць родным словам.

На ўроку Алены Уладзіміраўны я быў пераносіўся ў іншы свет — свет сваста, звонкага, прызвастага, ласкавага беларускага слова.

Вельмі часта ў нас праходзіць нетрадыцыйны ўрок беларускай мовы і літаратуры. Мы абмяркоўваем, дыскусіруем на розныя цікавыя тэмы, праводзім інтэлектуальныя віктарыны. Часам мы робім цікавыя паведамленні, рыхтуем тэксты.

А ядзюна Алена Уладзіміраўна падтрымала яшчэ адно

Не ўсё так і дрэнна Духам не збыднелі

У снежня мінулага года дырэктар Полацкай школы-інтэрната звернулася праз мясцовыя сродкі масавай інфармацыі з просьбай да палічнай працы выхаваўцаў школы ў сваёй сям'і для сустрэчы Новага года.

Гэтую ідэю дырэктар школы-інтэрната Уладзімір Муха выношаў доўга. Сёння тут навука, тэа, што ляжаць зараз на паліцах адчыненага ядзюна ў паснашатай гродзенскай школе адзінага ў краіне дзіцячага мінералагічнага музея, распавялі б пра тое, як дзесяць гадоў таму сюды прыйшоў адзін чалавек — Уладзімір Анатольевіч Жданюк з незвычайнай прапонай: адчыніць гурток «Юны геолог». Як з цягам часу невялічкі гурток пераўтварыўся ў геалагічны атрад «Карат», які зрабілі ў школе майстэрню па апрацоўцы камяняў. Пра семнаццаць цікавых і вельмі няпростых экспедыцый на Урал, у Крым, у Забайкалле, на Кольскую паўвыспу, у якіх дзеці не на словах, а на справе праявілі такія якасці, як працалюбства, узамедапамога, вынослівасць, сяброўства. Пра тры тры з нечым тона камяняў, што прывялі ў сваіх рукавах хлопцы і дзяўчаты. Кажуць: «Час збіраць камяні, і час раскідваць камяні».

Гэтую ідэю дырэктар школы-інтэрната Уладзімір Муха выношаў доўга. Сёння тут навука, тэа, што ляжаць зараз на паліцах адчыненага ядзюна ў паснашатай гродзенскай школе адзінага ў краіне дзіцячага мінералагічнага музея, распавялі б пра тое, як дзесяць гадоў таму сюды прыйшоў адзін чалавек — Уладзімір Анатольевіч Жданюк з незвычайнай прапонай: адчыніць гурток «Юны геолог». Як з цягам часу невялічкі гурток пераўтварыўся ў геалагічны атрад «Карат», які зрабілі ў школе майстэрню па апрацоўцы камяняў. Пра семнаццаць цікавых і вельмі няпростых экспедыцый на Урал, у Крым, у Забайкалле, на Кольскую паўвыспу, у якіх дзеці не на словах, а на справе праявілі такія якасці, як працалюбства, узамедапамога, вынослівасць, сяброўства. Пра тры тры з нечым тона камяняў, што прывялі ў сваіх рукавах хлопцы і дзяўчаты. Кажуць: «Час збіраць камяні, і час раскідваць камяні».

Гэтую ідэю дырэктар школы-інтэрната Уладзімір Муха выношаў доўга. Сёння тут навука, тэа, што ляжаць зараз на паліцах адчыненага ядзюна ў паснашатай гродзенскай школе адзінага ў краіне дзіцячага мінералагічнага музея, распавялі б пра тое, як дзесяць гадоў таму сюды прыйшоў адзін чалавек — Уладзімір Анатольевіч Жданюк з незвычайнай прапонай: адчыніць гурток «Юны геолог». Як з цягам часу невялічкі гурток пераўтварыўся ў геалагічны атрад «Карат», які зрабілі ў школе майстэрню па апрацоўцы камяняў. Пра семнаццаць цікавых і вельмі няпростых экспедыцый на Урал, у Крым, у Забайкалле, на Кольскую паўвыспу, у якіх дзеці не на словах, а на справе праявілі такія якасці, як працалюбства, узамедапамога, вынослівасць, сяброўства. Пра тры тры з нечым тона камяняў, што прывялі ў сваіх рукавах хлопцы і дзяўчаты. Кажуць: «Час збіраць камяні, і час раскідваць камяні».

Гэтую ідэю дырэктар школы-інтэрната Уладзімір Муха выношаў доўга. Сёння тут навука, тэа, што ляжаць зараз на паліцах адчыненага ядзюна ў паснашатай гродзенскай школе адзінага ў краіне дзіцячага мінералагічнага музея, распавялі б пра тое, як дзесяць гадоў таму сюды прыйшоў адзін чалавек — Уладзімір Анатольевіч Жданюк з незвычайнай прапонай: адчыніць гурток «Юны геолог». Як з цягам часу невялічкі гурток пераўтварыўся ў геалагічны атрад «Карат», які зрабілі ў школе майстэрню па апрацоўцы камяняў. Пра семнаццаць цікавых і вельмі няпростых экспедыцый на Урал, у Крым, у Забайкалле, на Кольскую паўвыспу, у якіх дзеці не на словах, а на справе праявілі такія якасці, як працалюбства, узамедапамога, вынослівасць, сяброўства. Пра тры тры з нечым тона камяняў, што прывялі ў сваіх рукавах хлопцы і дзяўчаты. Кажуць: «Час збіраць камяні, і час раскідваць камяні».

Любоў ТРАПЕЗНІКАВА.

У наших дні настаюнікам без допомоги батькової немачыма ні вучыць дзяцей, ні выхоўваць. Так лічыць Тамара Міхайлаўна Куржэнава. Тамара Міхайлаўна прысякліла педагагічнай справе 32 гады. Давялося працаваць у многіх школах. А сёння выхоўвае ў дзіцячым садзе № 150 падрыхтоўчых клас педагагічнай гімназіі № 3 Мінска. Тамару Міхайлаўну павяніліся і любіць усе.

Навчання складових класів — ведіння пачаткових першоду у жыцці дзяцей. Наколькі хутка яны навуаваю чытаць, пісаць і лічыць, залежыць не толькі ад настаўнікаў, але і ад бацькоў. Бацькі таксама "гуляю" у першы клас, і таму ім неабходна вызначыць правільную пазіцыю ў адносінах дапамогі ў вучобе. Восе некаторыя практычныя прыклады, якімі падзялілася спецыялісты па пачатко-

будзі і дапамалі адстачоным. Асавіла кантраляуюча дзеці з "цажкім" сем'ям. Для іх гімназія стала першым домам. Вакол дэталак імкнуща стварыць утуласнасць, кампаніаваць недарожы ў адносінах з бацькамі. Мабыць таму настаўнікам дзеці заданоу пытанне: "А Вы можаце стаць маёй мамай?"

Сяргей ЗАБАРОНКА,
студент факультэта
журналісты БДУ.

Сяргей ЗАБАРОНЬКА,
студэнт факультэта
журналістыкі БДУ.

Як здійснити добрі наміри?

Мне хотілося б поділятися особистими уразаннями адно одного семінара-наради, які відбулися у Баранівці при патронаті Простакіянців Дзичанця фонду ААН (UNICEF) у Белорусі. Семінар правозахисників у рамках сумесного проекту "Формування асоціу правової сістэмы абароны непаўналетніх, устаткованых у канфілікт з законам" і сабраў вялікае кола зацікаўленых асоб, сярод якіх прысутнічалі супрацоўнікі камісій на справах непаўналетніх абвінавчанняў, праваахоўных органу, выкладчыкі Акадэміі міліцыі, НДІ крыміналогіі, крыміналістыкі і судовай экспертызы, БПШ ім Максіма Танка.

приёмника-размеркавальніка для непаўналетніх па прафілактыцы баззяжніцтва. На гэтую тэму выступіў намеснік началь-

Падкрэсліўшы важнасць дзейнасці приёмника-размеркавальніка, Генадзь Канясеў не змог не загракуць і вострую

вага бюджету не дають магнітасі у пошук об'ємів профінансування прямих-розмеркавальних. Таму зразили зміцняльні настрої маєра міліції Уладзіміра Палко, які насталия па папрасію мяне праз прэсу азнаміць якікую аўдыторыю з праблемамі сваёй установы. Думаю, папрасіў у надзеі на тое, што хто-небудзь з высокіх дзяржаўных чыноўнікаў зверне

Юрый КУР'ЯНОВІЧ

Юрий КУР'ЯНОВИЧ

Як працюєш? Што неприємно, што хвалює наставника-пенсіонера? Што зробиш, каб палегшити клясе твоїх праць, калі на нейкі час няма магчымасці адмовіцца ад яго паслуг? *Вось на гэтую тэму я і хачу паразвацца. Паўштурхну мяне да гэтай размовы артыкул майго калегі Яўгена Шырокава "Хто ж арміе на ўроках?", што надрукаваны ў "Настаннік-кафе" № 136 ад 23 снежня 2000 г. Артыкул цікавы і актуальны, бо закрэпае вельмі ўжо вядомаму тэму. Выказання на гэтай тэме я маю права, бо пасля пенсіі працягну працаваць больш дзесяці гадоў. Так што ведаю гэту праблему, можна сказаць, знутры.*

Перш за усе — як прагматична пенсієрну? Аджеку алду — велми складана, часом за усе — цяжка, часам — лми цяжка. І прычын таму лма. Адна з їх у тым, што у пункт глядзяння, бышч — наставіні на пенсіі добра не можа працаваць, а лкі кепска. Ну як жа ён можа працаваць добра, мяржым лмогія, калі ён жоуры, яму жо шмат гадоу, і ён адстау ад жыцця, калі не ведае сучасных тэхнаі, сучасных прагравані і праграмы? У сілу свайго існага стану ён не можа працаваць добра.

Гота і так, і не так! Санди, не беручи на свій акад-нась гаварыць ад імя ўсіх а, хто працуе пасля выхаду пенсію, але вызываючы гэкі рыск маркванне, ду-о, большаш за з нас сап-длы не ведае дасканала су-ных тэхналогій. Мы з імі іска знаёмы, нас ім не ву-ці, і мы працуем тымі ме-амі, якімі працавалі нас-нікі восьмідзесяціх — вядомых гасоў. Але ж ці спрэчна гэта пытанне? А м гэты метадзі былі кеп-мі?

Магчыма, лішніны таму, што некалькі рысы школьнага жыцця ім чужыя. Ну навошта ў школе праводзіць тыдніны прафілактыкі СНІДу? Проста патрэбна, каб дзятчатых бе-раглі свой дзятчочы гонар, цнатлівасць, былі сімплыі, а хлопчыкі — паважалі сваіх дзятчучак, працягваючы ў ад-носных да іх высокую куль-туру павадзі.

У час правядзення тыдніны барацьбы са СНІДам у школе праводзіцца шэраг мерапры-емстваў. У тым ліку, напрык-лад, конкурс малюнкаў. Але

Якби були достатковими
свого часу, давали і дали
чымасьє нашаму громад-
у рухання наперед. І я не
знаю, што випускнікі того
року у великі меней, чим сучас-
ні. Я вчулись не горш, чым
яні. Прі гэта можна спы-
сьнастаўняці, якія прату-
ць у школе гадаў дзесяц-
наццаць. Наўрад ці ска-
жыны, што сучасныя
школьнікі ў вучобе забрлі
чынш крок уперд!

А пра мараль ды і гавар-
іць не трэба. Цяпер хсь га-

хлопчыкаў да дзяўчынак і навастроў у школе сапраўды не хапае. Таму і вядзучыя гутаркі пра тое, як выйсці чыстым калі жыццё бессаромным жыццём. Калі вучань завоіў правіла, як застацца беспакарным пры амаральных паводзінах, то ў будучым наўрад ці будзе ён жыць па законах маралі.

Цяпер — пра адносіны настаўніка-пенсіянера да сваёй працы. Хачу адразу заявіць, што на працу ў школу запраўжаюць звычайна тых настаўнікаў, якія заўсёды працавалі добрасумленна. Ё ўпэўнены, што настаўніка з

Чытач працяг

Лішнія

“палмочанай” рэпутацыйі на працу ў школу не запрасяць.

Зразумела, што маё меркаванне — асабістае. Але я лічу, што людзі майго пакалення працуюць чэсна і добрасуменна, хача, магчыма, і не па сучасных тэхналогіях. Бо часцей за ўсё яны іх і не ведаюць. Даг і не ўсе настаўнікі могуць ведаць гэтыя тэхналогіі ў такой ступені, каб працаваць на іх. Тым болей, што і маральна састарэлая база школ вельмі часта не адпавядае ўмовам працы па сучасных тэхналогіях. Есць і іншыя прычыны.

Я працюю після пенсії
 більш десяти років. І увесь
 голий час я не приймаю
 у роботу металевих
 секцій, не наведваю адміністративних
 уроків. І ось там, що мене
 беруть на роботу усього на 9
 місяців. Мене беруть на пра-
 цю 1 вересня, звільняють 30
 мая. Нават знаєміща з но-
 вими програмами і па-
 нелічними і павінен
 самостійно
 ужо у час праці. Але ж ціка-
 во, чому? Хіба ж невідомо
 школі ці рідними алідемі

адукації, што ў той ці іншай школе не хапае настаўнікаў па тым ці іншым прадмее і патрэбна запраسیць настаўніка-пенсіонера? Дык возьміце яго на работу хача б з 25 жніўня. Каб ён з удмурнай прайцы азнаёміўся, і падручнік пагадарту, і металічныя аб'явіянне наведла. Дык не! Далей. У канцы мая мяне звальняюць і ўжо не ўключаюць у састаў экзаменацыйнай камісіі, калі я сам не экзаменатар, хача, магчыма, на будучы год ужо мой клас, у якім я буду працаваць і ў наступным годзе, будзе здаваць пісьмовыя экзамен за курс ся-

ває розмову
ЛЮДЗІ?

разняй школы. І ўсё гэта — за эканомі сродкаў.

Я не ведаю, якія пры гэтым атрымліваліся эканомія, але ці апраўдвае яна эфектыўнасць працы настаўніка-пенсіянера, сказаць цяжка. І выйспе тут ёсць, і яно — на ўзроўні міністэрства. Чаму б не зрабіць, каб нас бралі на работу за некалькі дзён да пачатку заняткаў у школе, і звалілі з улікам таго, спатрэбіцца праца таго ці іншага настаўніка ў будучым годзе ці не.

А трэба не забываць, што гэта не проста будучае, а будучае.

дучає дзязей. І павінны думаць пра гэта тыя, хто прымае апавядальныя рашэнні. Я думаю, што той, хто рытуваваў гэтыя правы прыёму, палітыч, колькі можна тут сказаць, а пра тое, што гэта школа — проста не думаю. І ўвогуле ўсе рашэнні, што прымаюцца па школе, павінны быць узважаны і прадуманы.

тауник-пенсіянер. Памятаецца, у свой час чытаў я навукова-фантастычныя апавяданні пра касманautaў, які адпраўляюцца ў шматгадовыя касмічныя падарожжы, у якім ён буўдзе рухашка прыкладна са скорасцю святла, і час яго быўзе ідзі болей замалюваць.

на, чим на землі. У ви́снуті єн
вернеше на зямлю талы, калі
яго сярбу ўжо не будзе на бе-
лым свеце, а яго сустрэне зусі-
м іншае грамадства, законы
жыцця якога яму будуць не-
вядомы і, магчыма, пададучы-
ца дзіўнымі. Штосці падоб-
нае адчувае пры шматтадовай
працы і настаўнік-пенсіянер,
но, перабраваўшы яго часу
дысплі ў мінулае, вучні ста-
лі іншымі, а сярбу яго ўжо по-
бач няма. Калі раней ён мог
памыліцца, то гэта было
б звычайнай з'явай, ця-
пер жа ўсё рассяняе па-
нішчаю — ён стары, але
яшчэ чамусьці працуе.

Наста гэта дробста

Патрбна зазначыць і тое,
што сам настаўнік-пенсіянер
не павінен абмяжоўвацца
сваім ранейшым запасам
ведаў, сам павінен шукаць
ахлазі і павышэння, калі яму
склязі гонар — запісаў на
працу ў школу. Асабіста мне
вельмі дапамагалі рэспублі-
канскія семінары, у якіх я па-
сваей уласнай ініцыятыве
прымаў удзел, выступаючы з
дакладамі. Многае мне далі
сораўсаскія педагогічныя чы-
танні, а потым чытанні, што
праходзілі на базе Акадэміі
паслядыпломнай адукацыі,
якімі кіраваў сапраўднае май-
стра сваёй справы М.І.За-
прудскі. Ляўкэй яму за гэта!

Дарчачі, калісць вядомы педагог А.С.Макаранка лічыў, што ў школьным калектыве павінны працаваць людзі рознага ўзросту, у тым ліку і пажылую. У такім калектыве бы б узраўнаважана папрабаванні розных часоў

Хачу зазначити і те, що для некоторых людей праця — як би потрабняння його організму. Були два гади, які мене не зацікавили на роботу у школу. Дик я пайшову працював у калгас у бригаду. Працював на самих розних роботах: викладав гній з живелбагадоуєчых памяшканняў, нарыхтоував галінкі сасны, працаваў на пераборшы бульбы, на многіх іншых роботах. Адчуваў себе звычайна. Хача і былі людзі, што глядзелі на мяне скептычна: як гэта так, былы дырэктар школы, заслужаны настаўнік, а працуе са старымі жанчынамі, з тымі, хачу другой працы, акрамя як у бригадзе, не дадуць. Але я лічыў, што калі я прыйшоў на працу, то чаго мне глядзец на тое.

Внимание - олимпиада
Факультет прикладной
математики и информатики
Белорусского
государственного университета
объявляет о начале
Десятой олимпиады
по математике и информатике
“Абитуриент БГУ-2001”

Олимпиада пройдет в три тура (первый - заочный). Участникам могут быть ученицы средних учебных заведений. Участие в первой туре олимпиады платное. Стоимость за участие 3100 рублей. Деньги следует отправить почтовым или банковским переводом с пометкой "Олимпиада" по адресу: Белгосуниверситет, пр. Ф.Скорины, 4, Минск, 2200050, Республика Беларусь, расчетный счет 362220493003 в Минской городской дирекции ОАО "Белбизнесбанк" код 764.

Решения в начале первого тура надо записать в тетрадь, на обложку указать фамилию, имя, отчество, полный домашний адрес индексом и телефоном, название учебного заведения, класс (или курс) в котором вы учитесь. Тетрадь вместе с копией платежного поручения или квитанцией о переводе следует отправить по адресу:

**"Олимпиада", ФПИИ, Белгосуниверситет,
пр. Скорины, 4, 220050, г. Минск**

Последний срок отправки - 10 марта 2001 г.
Лучшие участники заочного тура будут приглашены в Минск и в свои областные центры на второй тур, который пройдет в середине апреля. Заключительный тур олимпиады будет проведен в мае 2001

Победители олимпиады, при поступлении на факультет прикладной математики и информатики получают право зачисления без вступительных экзаменов, а призеры принимают участие на условиях предусмотренных «Правилами приема в БГУ на 2001 год» для лиц, которые окончили среднюю школу с золотой (серебряной) медалью.

Примечание. Оркестрат приглашает участвовать в олимпиаде девяти- и десятиклассников, лучшие из которых получают специальное удостоверение и приглашение на второй или третий ту олимпиады ФПМИ в будущем году. Участие для десяти- и десятиклассников в олимпиаде бесплатное. (Задачу № десятиклассникам решать обязательно.)

Оргкомитет

Условия задач первого тура

1. Решите уравнение

2. Пусть $a_1, a_2, \dots, a_n$ – целое число, близжайшее к $\sqrt{n}$. Удалим из множества натуральных чисел все числа вида $1 + a_i$ и занумеруем по порядку оставшиеся: $c_1, c_2, \dots$. Найдите C_{2001} .

3. В каждую клетку полоски шириной в одну и длину в n клеток ставится 1 или -1. После заполнения полоски считается сумма S заданных n чисел в n ячейках. Найдите среднее арифметическое квадратов индексов по всем возможным расположениям.

4. Длины сторон выпуклого n -угольника равны $a_1, a_2, \dots, a_n$. Обозначим через $e_1, e_2, \dots, e_n$ единичные вектора перпендикулярные сторонам $a_1, a_2, \dots, a_n$ соответственно и ориентированные в направлении n -угольника. Докажите, что вектор $a_1 e_1 + a_2 e_2 + \dots + a_n e_n$ является нулевым.

5. Известно, что в правильную усеченную n -угольную пирамиду можно поместить шар, касающийся всех граней пирамиды, и шар, касающийся всех ребер пирамиды. Определите:

- а) при всех возможных значениях n отношения длин ребер оснований этой пирамиды к длине ее бокового ребра;
- б) отношения радиусов указанных выше шаров, а также шаров, описанных около пирамиды, к длине ее бокового ребра.

6. Ученик выписал на отдельные карточки N натуральных чисел ($N \geq 2$), образующих арифметическую прогрессию, затем один из них точкой, а остальные – отрезками. Опираясь на алгоритм (дающий словесное описание), с помощью которого можно определить разное число и восстановить прогрессию. Для случаев, когда это невозможно, дайте обоснование.

Оргкомитет

Энтузіаст стварыў школьны музей

Віктар Паўлавіч Салаўёў — кадравы афіцэр. Службу ў арміі закончыў у званні падпалкоўніка. Быў ліквідатарам на ЧАЭС. За мужнасць і адвагу мае ўрадавыя ўзнагароды, а зараз плённа працуе настаўнікам дапрыжыўнай падрыхтоўкі школы № 30

Брэста. Ён выхоўвае дастойныя патрыётаў роднай Айчыны. У вольны час Віктар Паўлавіч з энтузіязмам займаецца краязнаўчай работай. Па яго ініцыятыве ў школе быў створаны музей вайскай гісторыі, восем экспазіцый

якога распаўсюджаюць аб баявых дзеяннях у гады Вялікай Айчыннай вайны, аб тым, хто летам 1944 года вызваляў горад над Бугам. У зборы экспанатаў актыўна ўдзельнічаюць школьнікі. Напрыклад, Юля Валынчук прынесла дзевяць

баявых узнагарод свайго дзядулі. Музей за кароткі час набыў вялікую папулярнасць у горадзе. Тут часта праводзяцца экскурсіі вучняў з розных школ, сустрачы школьнікаў з вэтэранамі.

Анатоль ХАРЛАМАЎ.

Новыя тэхналогіі ПТА

Дасягненне балансу на рыначных шалях

Мінскае ПТВ №38 перапрацоўчай прамысловасці прымае на даўня ўдзельніку семінара — намесніка дырэктара па вучэбна-вытворчым навучным праектам горада. Непасрэднымі арганізатарам гэтага форуму стаў Мінскі гарадскі вучэбна-метадычны цэнтр прафесійнай адукацыі.

Цэнтр у цэнтры падзеі

Хацелася б адрэзаць адначасна, што гэты цэнтр на працягу сваёй дзейнасці з'яўляецца ініцыятарам многіх пачыненняў у метадычным забеспячэнні прафэсійнай адукацыі не толькі сталіцы, але і рэспублікі, паспяхова вырашае актуальныя пытанні развіцця ПТА, вызначае інавацыйныя падыходы, аператыўна рэагуе на запатрабаваны час у галіне адукацыі.

Прыклад таму — праведзены семінар, змай якога сталі актуальныя задачы павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі навучнікаў ПТА і іх выхавання.

На семінары таксама была прадстаўлена сістэма крытэрыяў ацэнкі педагогічных тэхналогій, форм вытворчага навування, вызначэння задач традыцыйнай і інавацыйнай пачатковай прафесійнай адукацыі.

Так, у задатках інавацыйнай прафесійнай адукацыі сасцвяляюць заказ падрыхтоўкі навучнікаў, якія задавальняюць прафесійна-адукацыйныя запатрабаванні асобы і рынку працы. Мэтай такой інавацыйнай адукацыі з'яўляецца фарміраванне сістэмнага, творчага, тэхнічнага мыслення, асновы ведаў і ўменняў па прафесіі і развіцця якасцей творчай асобы.

Мабільнасць азначае канкурэнтаздольнасць

Ва ўступным слове загадчыца кабінетам ВМЦ ПТА Т.М.Далічэўскай, што вынесена на семінары пытанне з'яўляецца для кожнай прафэсійна-адукацыйнай установы. Змяненне сацыяльна-эканамічных адносін, развіццё новых тэхналогій ва ўсіх сферах вытворчасці і чалавечай дзейнасці ўносіць новыя патрабаванні да ўзроўню прафесійнай падрыхтоўкі ў навуцальных установах ПТА.

Сёння ўзровень прафесійнай мабільнасці патрабуе іншага падыходу да працы навування: ад абодвух і структурнага зместу і метадаў работы да ацэнкі якасці падрыхтоўкі навучніка.

Праграмы навування павінны забяспечваць падрыхтоўку такога спецыяліста, які здольны мабільна адаптавацца да хутка змяняюцца ў развіццё грамадства і эканомікі, да імклівай змены прафесій, сферы дзейнасці. Трэба адзначыць, што гэтыя фактары ў далейшым павялічваюць канкурэнтаздольнасць спецыяліста ў самым шырокім сэнсе гэтага слова.

Падмурк для інавацый

Сёння ПТВ № 38 ідзе па шляху рэфармавання адукацыі, укаранення новых педагогічных тэхналогій, удасканалення набытага вопыту. Яно належыць да перапрацоўчай галіны і ўжо 45 гадоў рыхтуе кадры для мясной, рыбнай, харчовай, фармацэўтычнай прамысловасці, а таксама для прафэсійна-адукацыйнага харчавання, маюча і прыватнага бізнесу.

Яго сацыяльнымі партнёрамі з'яўляюцца дзяржаўнае прадпрыемства

ты, ацэньваюць вынікі дзейнасці, выхаванне ў навуцнай акадэміі і беражлівасці да сярэдняй, прывіліжы самастойнасці ў рабоце.

Выхаванні майстра А.І.Смяховіч працаваў у час урока ў малых групах з пачатковым заданнем, у якія былі ўключаны пытанні аб вырашэнні праблемных сітуацый, аб патрабаваннях да якасці фармоўкі сыравонджанай каўбасы, а таксама складаным алгарытмам тэхналагічных працэсаў. Была і практычная работа па выязі сыравонджаных каўбас.

Алена Іванавна ўмела правяла бачны і заключны інструктаж. І відзе было па настрою навучнікаў, што урок ім спадабаўся, а тэма зацікавіла.

А на ўроку Людмілы Іванавны Рудзко гучалі нават вершы ў гонар поварара. На вучыцца гэтай прафесіі сабраліся на ўроку вытворчага навування, каб навучыцца гатаваць халодныя стравы і закускі.

Мэтай гэтага адкрытага ўрока стала навування прыгатаванню вінегрэту, яго афармленню і падачы. Людміла Іванавна на сваім занятку імкнулася развіццё ўменняў і навыкаў сваіх вучанцаў, (умець карыстацца інструментам, арганізаваць вынікі выкананай работы), прывіць эсцэтычны густ, акадэмічнасць, фарміраваць умовы працы самастойна.

Якая пажыўная каштоўнасць агароднін, які правільна яе варыць, як можна ўпрыгожыць салату — гэтыя і шэраг іншых пытанняў былі закладзены ў віктарыну, якую прапанавала на ўроку майстар Л.І.Рудзко.

Кожнаму навучніку было дадзена індывідуальнае заданне па падрыхтоўцы аднаго з кампанентаў вінегрэту. І трэба было бачыць, як спрыта працавалі на ўроку трэціх курснікаў, заўважэнні поварара, які прафесійна выконваў яны кожнае заданне.

Робату навучнікаў можна было назіраць у іх шах Мінскага мясакамбіната, дзе пачаў з вопытных работнікаў і пачаўшы іх ацэньваць, працавалі, прафесійна кампетэнтны, хутка прыставаўшы да ўмоў жыцця, мабільна рэагуючы на запатрабаванні рынку працы.

Вызначальнымі фактарамі высокакласнай падрыхтоўкі спецыялістаў, які пакладалі ў аснову абмеркавання ўзятая абмеркаванне ўдзельнікамі семінара, павінна быць эфектыўная прафэсійна-адукацыйная работа ўстаноў, матэрыяльнае стымуляванне супрацоўнікаў ПТВ і павышэнне іх аплаты працы, удасканаленне матэрыяльна-тэхнічнай базы, сацыяльнае партнёрства, павелічэнне бюджэту вучылішча, пашырэнне праваў калектыву супрацоўнікаў і яго дэмакратызацыя, рэальнае самакіраванне навучнікаў, развіццё дэдаў і асобных якасцей кіраўнікоў і інжынера-педагогічных работнікаў, узмацненне кіруючай ролі вышэйшых структур і метадычных арганізацый.

На семінары былі прааналізаваны і праблемы, якія перашкаджаюць выкананню галоўнай задачы прафэсійна-адукацыйнай — высокакласнай падрыхтоўкі спецыялістаў. Былі зроблены высновы.

Харэаграфічна, што гэтае мерапрыемства стала прыкладам высокай культуры і эсцэтыкі ў яго правядзенні, глыбокай насычанасці інфармацыяй, шырокага абмену вопытам, што спрыяла павышэнню на работу ўсіх калектываў гарадскіх ПТВ і актыўна іх да новых здзяйсненняў на інавацыйным шляху развіцця адукацыі.

Аля КЛЮЙКО.

Улічваючы тое, што набор навучнікаў у гэтым навуцальным годзе ажыццяўляўся ў межах адной-двух груп па кожнай прафесіі, якія неабходна і прывяліць у прафесійнай арыентацыі школьнікаў не было. Аб'ектыўна было дастаткова для таго, каб правесці прыем на аснове конкурсу атэстацыі і пасведчанню.

Зараз, калі наміраецца пераход вучылішча на прыем ацэньвання класнікаў, прафэсійна-адукацыйная работа павінна актывізавацца. У гэтым накірунку плануецца супрацоўнічаць са школьнымі горада і за яго межамі, уключаць гэты пытанне і сярэдніх спецыяльных навучнікаў, на больш коўскай сходзе. У бліжэйшы час у вучылішчы будуць арганізаваны дні адкрытых дзвярэй, праведзены экскурсіі на базавыя прадпрыемствы. Кіраўніцтва ўстаноў наведвае вайсковыя часты, дзе з ліку дэмабілізаваных могуць быць хлопцы, якія жадаюць паступіць у ПТВ.

Карацей кажучы, кантынгент навучнікаў будзе камплектавацца такім чынам, каб можна было іх накіроўваць на практыку па месцы жыхарства з далейшым там замацаваннем на працу пасля заканчэння ўстаноў.

Шмат увагі надаецца ў ПТВ комплексна-метадычнаму забеспячэнню ўрокаў вытворчага навування. Ствараецца апытальныя сістэмы вучэбна-метадычнай дакументацыі і сродкаў навування, неабходных для якаснага правядзення заняткаў. На поўную загрузку працу метадычны кабінет вучылішча, дзе прадстаўлены шматлікія метадычныя распрацоўкі педагогаў і майстроў вытворчага навування.

Якасць — справа рэальная

Пераход да рыначнай эканомікі ставіць перад навуцальнай устаноў новае патрабаванне да падрыхтоўкі спецыялістаў. Сёння выпускнік павінен быць у першую чаргу прафэсійна-адукацыйным, дэдаўным, працэдурым, прафесійна кампетэнтным, хутка прыставаўшы да ўмоў жыцця, мабільна рэагуючы на запатрабаванні рынку працы.

Вызначальнымі фактарамі высокакласнай падрыхтоўкі спецыялістаў, які пакладалі ў аснову абмеркавання ўзятая абмеркаванне ўдзельнікамі семінара, павінна быць эфектыўная прафэсійна-адукацыйная работа ўстаноў, матэрыяльнае стымуляванне супрацоўнікаў ПТВ і павышэнне іх аплаты працы, удасканаленне матэрыяльна-тэхнічнай базы, сацыяльнае партнёрства, павелічэнне бюджэту вучылішча, пашырэнне праваў калектыву супрацоўнікаў і яго дэмакратызацыя, рэальнае самакіраванне навучнікаў, развіццё дэдаў і асобных якасцей кіраўнікоў і інжынера-педагогічных работнікаў, узмацненне кіруючай ролі вышэйшых структур і метадычных арганізацый.

На семінары былі прааналізаваны і праблемы, якія перашкаджаюць выкананню галоўнай задачы прафэсійна-адукацыйнай — высокакласнай падрыхтоўкі спецыялістаў. Былі зроблены высновы.

Харэаграфічна, што гэтае мерапрыемства стала прыкладам высокай культуры і эсцэтыкі ў яго правядзенні, глыбокай насычанасці інфармацыяй, шырокага абмену вопытам, што спрыяла павышэнню на работу ўсіх калектываў гарадскіх ПТВ і актыўна іх да новых здзяйсненняў на інавацыйным шляху развіцця адукацыі.

Аля КЛЮЙКО.

За апошні час колькасць гадзін матэматыкі ў базавой школе скарацілася з 120 да 100. Добра гэта не, меркаваць настаўнікам. А яны, у большасці сваёй, скарацілі, і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І не дзіўна, бо нават у час майго размовы з імі многі былі нездаволены малой колькасцю гадзін, выкарыстанымі на падрыхтоўку і на выхаванне. Толькі я застаўся шчыра годзіны з тымі выкладчыкамі, хто не ставіць для сябе пытанне "колькі?", а надымае на пытанне "чаму?", "які?", "навошта?".

Матэматыка і замежная мова — вось прадметы, веданне якіх неабходна пры паступленні ў першасныя навуцальныя ўстановы краіны. І гэта абавязковае вучыцца ў школьных класах. Яны вельмі

— колькасць маючых патрэбу ў матэматыцы дапаможніках настаўнікаў вельмі малыя. Выходзіць, не ўсе педагогі ведаюць аб падліцы і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І не дзіўна, бо нават у час майго размовы з імі многі былі нездаволены малой колькасцю гадзін, выкарыстанымі на падрыхтоўку і на выхаванне. Толькі я застаўся шчыра годзіны з тымі выкладчыкамі, хто не ставіць для сябе пытанне "колькі?", а надымае на пытанне "чаму?", "які?", "навошта?".

Матэматыка і замежная мова — вось прадметы, веданне якіх неабходна пры паступленні ў першасныя навуцальныя ўстановы краіны. І гэта абавязковае вучыцца ў школьных класах. Яны вельмі

— колькасць маючых патрэбу ў матэматыцы дапаможніках настаўнікаў вельмі малыя. Выходзіць, не ўсе педагогі ведаюць аб падліцы і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І не дзіўна, бо нават у час майго размовы з імі многі былі нездаволены малой колькасцю гадзін, выкарыстанымі на падрыхтоўку і на выхаванне. Толькі я застаўся шчыра годзіны з тымі выкладчыкамі, хто не ставіць для сябе пытанне "колькі?", а надымае на пытанне "чаму?", "які?", "навошта?".

Матэматыка і замежная мова — вось прадметы, веданне якіх неабходна пры паступленні ў першасныя навуцальныя ўстановы краіны. І гэта абавязковае вучыцца ў школьных класах. Яны вельмі

— колькасць маючых патрэбу ў матэматыцы дапаможніках настаўнікаў вельмі малыя. Выходзіць, не ўсе педагогі ведаюць аб падліцы і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І не дзіўна, бо нават у час майго размовы з імі многі былі нездаволены малой колькасцю гадзін, выкарыстанымі на падрыхтоўку і на выхаванне. Толькі я застаўся шчыра годзіны з тымі выкладчыкамі, хто не ставіць для сябе пытанне "колькі?", а надымае на пытанне "чаму?", "які?", "навошта?".

Матэматыка і замежная мова — вось прадметы, веданне якіх неабходна пры паступленні ў першасныя навуцальныя ўстановы краіны. І гэта абавязковае вучыцца ў школьных класах. Яны вельмі

— колькасць маючых патрэбу ў матэматыцы дапаможніках настаўнікаў вельмі малыя. Выходзіць, не ўсе педагогі ведаюць аб падліцы і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І не дзіўна, бо нават у час майго размовы з імі многі былі нездаволены малой колькасцю гадзін, выкарыстанымі на падрыхтоўку і на выхаванне. Толькі я застаўся шчыра годзіны з тымі выкладчыкамі, хто не ставіць для сябе пытанне "колькі?", а надымае на пытанне "чаму?", "які?", "навошта?".

Матэматыка і замежная мова — вось прадметы, веданне якіх неабходна пры паступленні ў першасныя навуцальныя ўстановы краіны. І гэта абавязковае вучыцца ў школьных класах. Яны вельмі

— колькасць маючых патрэбу ў матэматыцы дапаможніках настаўнікаў вельмі малыя. Выходзіць, не ўсе педагогі ведаюць аб падліцы і гэта з улікам неадпаведнага падрыхтоўкі праз сродкі масавай інфармацыі, дзе можна было знайсці таксама тэлефоны, адрасы. Бачна, што не хапае нашым настаўнікам актыўнасці і цікавасці, дый свабодна застаюцца без належнай увагі. Між тым, тыраж такой літаратуры абмежаваны, таму існуе неабходнасць свабоднага інфармацыянага Цэнтра заўважкі на дапамогі.

Нягледзячы на складанасць сітуацыі з дапаможнікамі для настаўнікаў сярэдняй школы. Па словах Валішчына Сявасцеяўна Пермяковай, з матэматыкай амане існуе праблема. Ва ўсім вышэйшым школьным годзе больш выданае да іншых прадметаў. Выдаюцца камплекты і для базавой школы, і для падрыхтоўчых вучылішчаў.

Нельга абісці ўвагі і аўтарскія калектывы. Па сённяшні дзень прадпачае працаваць на карысць настаўнікаў аўтары з БДУ, БДПУ імя М.Танка, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, асабе меса займаюцца калектывы з Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута.

Цікава праца ў работніку Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навування. Які і ў школе, зарплата тут малая, аўтарскія гонары не адрываюцца з атрыманнем на рукі і сіла.

Вядома, не з'явіцца вучня неабходна рыхтаваць матэматыка. Хоць вучыцца гэтай навуцы трэба. І не з мэтай ведаць нейкай канкрэтнай тэорыі ці рашэння задач. Матэматыка — гэта ў першую чаргу сродак развіцця мыслення. Калі падыходзіць да яе менавіта з такога пункту гледжання, то, напэўна, не мае значэння колькасць адрываў і на яе гадзі.

Галоўнае, якую задачу ставіць для сябе вучылішча, і вучыцца.

Падыходзіць, калі настаўнік матэматыкі заручаецца паспяхамі. І

Мэлс ІСХАКАЎ:

“Кіраваць заўсёды складана”

Сёння спайніцца 60 гадоў заслужанаму трэнеру Беларусі Мэлсу Ісхакаву. Больш за 20 з іх неспадна звязаны з установаю, якая цяпер называецца Рэспубліканскі цэнтр алімпійскай падрыхтоўкі па гандболе. Тут у 1976 — 1982 гадах ён працаваў намеснікам дырэктара, з 1986 года ўзначальвае працоўны калектыв.

— Мэлс Харысавіч, мабыць, гэта накіравана, такі педагог-спартсмен, што Вас двойчы накіроўвалі ў адну і тую ж установу. Значыць, Вы знайшлі сабе і адшукалі? — Вас. Як кажучы ў народзе, цяпер Вы — чалавек на сваім месцы. Як даводзіла працаваць?

— Рэспубліканская спецыялізаваная дзіцячо-юнацкая школа алімпійскага рэзерву (РСДЮШАР) — так да 1999 года называлася цэнтр алімпійскай падрыхтоўкі па гандболе. Удзельнічалі ў арганізацыі і правядзенні ўсіх спартыўных мерапрыемстваў сярод школьнікаў, што наладжваліся на рэспубліканскім узроўні, і ў падрыхтоўцы выступленняў беларускіх дзіцячых і юнацкіх каманд на ўсесаюзных спаборніцтвах. Я як намеснік дырэктара па арганізацыйна-спартыўнай рабоце заўсёды быў у руху. Усё жні многа ні мала, а наладзіць спаборніцтва па 24 летніх відах спорту і 6 зімовых неабходна было.

— І спраўляліся паспяхова?

— Калі падручана разлічыць арганізацыйныя, і найперш дэталёва спланаваны і канкрэтна размеркаваны дзейнасць — асабістую і калектыву.

Не цяжка кіраваць?

— Кіраваць заўсёды складана. Значна лягчэй наведзі падаў, у пакоі, класе, зале, чым у гарадзкім калектыве. Людзі — не рэч, у кожнага свой характар, сваё разуменне рэчаіснасці, свой лёс...

— Як ж Ваш сакрэт кіравання?

— Універсальны. Ён прыдатны на ўсе выпадкі жыцця, пры розных умовах дапамога, але карыстацца ім трэба ўмела. Гэта — індывідуальны падыход да супрацоўнікаў. Кожны з іх — адметнасць. Добрая іх не зусім, але індывідуальны. Значыць, і словы, і тон, у якім выдасць размову, таксама павінны быць індывідуальнымі. Цяпер, як дырэктар, добра ўсё адчуваю. Кіраўніку ніколі не варта спяшацца выказаць суровыя папярэжэнні, нават калі яны і справядлівыя. Заўсёды трэба падумаць пра вынікі размовы. Вось там і знаходзіцца тая спецыфіка, тая манера выказвання, якія патрэбны для канкрэтнай сітуацыі. І чалавек потым прызадумваецца, зразумее, што ён зрабіў ці не зрабіў свесчова, і не пакрыўдзіцца, а будзе старацца працаваць лепей. Зусім простыя існы, а ў працы, у паводзінах мітусні яны часта забываюцца. Калі кіраўнік укажыць сабе на месцы падначаленага, талі ён хутчэй зразумее непапраўнасць, зробленага прамых — і словы патрэбны адрозніваюцца, і падказка будзе больш канкрэтнай.

— Апрача ўменняў управалвання дзейнасцю, кіраўнік мусіць валодаць здольнасцямі пераўтварэння, творчага ўвасаблення?

— Так. Любы кіраўнік павінен адчуваць калектыв, ведаць яго і бачыць перспектывы развіцця і дзейнасці, і розных стасункаў. Ён стаіць вышэй, яму відаць далей, таму больш за іншых шукае ён шляхі, што вядуць да мэты.

кае ён шляхі, што вядуць да мэты.

— Іскалектыў павінен быць зладжаным. Інакш будзе толькі таптанне на месцы, і ўсе намаганні змарнуцца...

— А без патрабаванняў нічога не атрымаецца. Усё правядзена, зроблена — ясна, і ўсе намаганні змарнуцца...

— Мэлс Харысавіч, у каго Вы вучыліся майстэрству кіравання?

— Ва ўсіх, з кім даводзіла супрацоўнічаць. Шмат чаго пераняў у свайго выкладчыка Леаніда Дамітрыевіча Кіма. На заняткі па спартыўнай гімнастыцы, якія ён вёў у Беларускім інстытуце фізкультуры, прыходзілі ўсе студэнты. Леанід Дамітрыевіч справдзіла ставіў да іх і велікі патрабавальна. За гэта яго любілі. У 1976 — 1981 гадах Леанід Кім з’яўляўся дырэктарам РСДЮШАР, і з ім лёгка было працаваць, ён заўсёды клапаціўся пра людзей.

— Які рысы дзейнасці кіраўніка Вам імпануюць? Якімі якасцямі характару ён павінен валодаць?

— Заставацца шчырым... і калі аналізуеш поспехі ці недахопы іншых, і калі прызнаеш свае памылкі. Я не баюся сказаць публічна пра свой недагляд, промах. Нішто не ўплывае так станоўча на стан калектыву, як аб’ектыўны і справядлівы адносіны ў ім.

Быць заўсёды патрабавальным да падтрымання дысцыпліны, парадку. Тут размаўляю з усімі на адной мове, бо дысцыпліна працы, парадка ў працы — асноўныя складнікі поспеху.

Улічваць меркаванні ўсіх супрацоўнікаў. Любая дзейнасць не ўяўляецца без калектыву, а спорт тым болей. Нават у такіх якасцях, як лямпа ці калі, за кожным удзельнікам ставіцца трэнер, дырэктар і іншыя многія людзі. А гандбол — калектывная гульня. Таму абавязкова ўдзяліць сваю дзейнасць з усімі трэнерамі, і найперш з вядучымі — Міхаілам Жуком, Уладзімірам

Азавым (яны трэнеруюць каманды юнакоў), Тамарай Басей (займаецца з дзяўчыцамі). Не застаюцца па-за ўвагай прапановы, пажаданні і больш маладых трэнераў.

— Вам выпала ўзначаліць школу (цяпер — цэнтр) у нялёгкае час. Як працуеце ў такіх умовах?

— Такія доўга не ў аднаго мяне. Проста гэта час выпрабаванняў, час правяркі на чалавечнасць... Мы не страцілі свае пазіцыі, збераглі спецыяльныя класы. Наглядзім на фінансавыя праблемы, у мінак сярэдняй школы № 114 займаюцца перспектывныя юнакі і дзяўчаты ў 8 — 11 класах. Выязджаем на спаборніцтвы, турыры за межы краіны (шукаем толькі транспарт, а выдаткі — мы дамаўляемся — бярэм арганізатары мерапрыемстваў). Такія пазіцыі прыцягваюць увагу маладых школьнікаў, стымулююць іх занятыя спортам... Стварылі спартыўны клуб “Арктар”.

Ды не адкінулі і старыя традыцыі: свесчовае ўшанаванне пераможцаў спаборніцтваў, юбіляраў, наладжванне унутрыкалектывных святаў (тут і канцэрты і песні, жартоўныя вершкі, падрыхтаваныя сваімі сіламі), складанне прамісловага календара спартыўна-часавых мерапрыемстваў. Усё гэта робіць калектыву добразычлівым і стабільным. У апошні дзесяцігоддзе ў нас не разрашча іхчучасці кадраў.

— З якімі вынікамі сустралі трэнеры тысячагоддзе?

— Самы галоўны — другое месца на чэмпіянаце Еўропы сярод юніёраў, што адбылося ў жніўні 2000 года ў Герцыні. Гэта першае высокае дасягненне ў гандболе за мінулыя дзесяцігоддзі. На турніры ў Магдэбургу (Германія) юнакі (1981 — 1987 года нараджэння) занялі першае месца. Удзельнічаем у прэстыжных еўрапейскіх спаборніцтвах. Прымяна адзначыць, што 60 чалавек (амаль 50 працэнтаў), якія ўваходзілі ў спісны склад зборнай Беларусі — выхаванцы нашай школы.

— Мэлс Харысавіч, свой юбілей Вы адзначаеце на па-

чатку новага стагоддзя. Якія пачуцці перапаўняюць Вас?

— Чога чакаеце ад новага часу?

— Вельмі жадаю, каб слава, якая суправаджае беларускіх гандбалістаў у 80-я гады, вярнулася. Прадпасылкі для гэтага ўжо ёсць. І, вядома, каб на Алімпійскіх Гульнях 2004 года беларуская каманда была прадстаўлена дастойна.

— Ваш лёс падобны на лёсы мільёнаў свецкіх людзей. Нарадзіліся ў Уфе, а выйшлі сабе на Беларусь.

— Уфа — мая радзіма. Там гадаваўся, вучыўся, пачаў займацца спортам і ўдзельнічаў у спаборніцтвах. Там жыў быў мас старэйшых братоў — Рэўнер і Жонз.

— Часта наведваеце горад юнацтва?

— Калі жылі бацькі, кожны год прыязджаў да іх. У 1992 годзе бацька Харыс Ганнавіч і маці Багія Хатмулаўна памерлі, і пазіцыі сталі больш раўнаважымі. Беларусь — таксама мая радзіма. Тут аказаны БДФК, стаў майстрам спорту, жаніўся і разам з жонкай, беларускай Ліліяй Рыгорай (дарчы, па спецыяльнасці філолаг і псіхолог), выхаваў двух сыноў — Алег і Рына.

— Ваша імя прыцягвае увагу. Многія думаюць, што яно татарскае. Але яго склалена з першых літар прозвішчаў кіраўнікоў камуністычнага руху — Маркс, Энгельс, Ленін, Сталін. Магчыма, некаторыя якасці з іх характараў вы знаходзіце ў сабе?

— Такое імя даў бацька. Ён усё жыццё заставаўся камуністам-рамантыкам, і лепшыя рысы характараў — бацькавыя. Ён заўсёды выхоўваў у дзяцей паважальныя адносіны да людзей. Не лёгка давацца яму ў жыцці, але ён зборю ў душы светласці, справядлівасці, спагаду. Усё лепшае, дазенае бацькамі, яны прадаўжаць, перадаць сынам, калегам, выхаванцам.

— Паспяху Вам у гэтай справе! Энергіі і здароўя!

Гутарыў
Міхась ШАВЫРКІН.

Надзвычай насычаным на падзеі было літаратурнае жыццё ў нашай краіне на пачатку гэтага года. Маркуйце самі: толькі што адсвяткавалі 80-гадовы юбілей народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамкіна. А зараз праходзяць літаратурныя вечарыны і іншыя мерапрыемствы ў гонар 80-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры, пісьменніка Івана Мележа.

У сувязі з гэтым у стапілі нашай рэспублікі было многа гацей. Надаўна ў Мінску пачыналі знамяніты расійскі пісьменнік Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР акадэмік Міхаіл Аляксееў і сакратар Саюза пісьменнікаў Расіі Ігар Ліпін.

Казімір ЮРОЦЬ.

НА ЗДЫМКУ (злева направа): старшыня рэвізійнай камісіі Саюза беларускіх пісьменнікаў Вячаслаў Стома, Міхаіл Аляксееў, першы намеснік старшыні Дзяржаўнага драматычнага тэатра Рэспублікі Беларусь Уладзімір Глушакоў і Ігар Ліпін.

Фота Валерыя СТЫРКАВА.

Перыёдыка

“Адукацыя і выхаванне”

Новы 2001 год часопіс “Адукацыя і выхаванне” сустрапае ў нашым жыцці змяненні колер аблокаў, больш разнастайным стала афармленне, прыбавілася ілюстрацый. Карачай канчучы, рэдакцыя надала больш увагі тым “добрам”, якія ў першую чаргу прывабліваюць чытачоў.

Але галоўнае, вядома ж, — змест. Першы ў гэтым годзе нумар “АІБ” мы паставілі на першы план асаблівасці тэматыкі і карыснасці для педагогаў матэрыялаў. Адкрывае часопіс новае рубрыка “Гульня кіраўніка”, дзе мы шукаем змест, які з’яўляецца ўдзяльным і цікавым для педагогаў і іх дзяцей. У гэтым нумары мы паставілі на першы план асаблівасці тэматыкі і карыснасці для педагогаў матэрыялаў.

Многія чытачы “АІБ” жывуць і працуюць у вёсцы. Ім прапануецца пазнаёміцца з прафесійнымі знаходкамі калег са Смалонскага раёна. Рознабаковай дзейнасцю навуковых устаноў па ўмовах развіцця адукацыі прысвечаны блокі з аглядамі матэрыялаў. Пра што яны, відаць ужо з загалоўкаў: “Адукацыйная паліфіка: савішчальны, сучасны тэхналогіі, выхаванне, здароўе”, “Праблемы сельскай школы: шляхы вырашэння”, “Тут працуе школа-сад”, “Валеалогія — крок да здароўя”, “Кратыўства як сродак выхавання” і інш.

Асаблівасцю сучаснай адукацыі становіцца добра вывучэнне гуманітарнай накіраванасці, — сцвярджае кандыдат філосафскіх навук Д.В.Ермаковіч. Свой погляд на гуманітарныя праблемы адукацыі ён выкладае ў артыкуле, які змяшчае пад рубрыкай “Філасофія, метадалогія”.

Выкладчыка кафедры педагогікі Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта І.М.Скварына і Т.Т.Зайцава разважаюць над такім актуальным пытаннем, як роля роднай мовы ў нацыянальна-духоўным развіцці народа. Справа ў тым, што адначасовае выкарыстанне ў нашай краіне двух родных моў — беларускай і рускай — у якасці дзяржаўных і пашыранае апаўняў і паўсёдняе зносінае дае падставу для выказванняў аб неабавязковасці вывучэння беларускай мовы ў школе. Аўтар артыкула прыходзіць да высновы, што родная мова, не праціпаючыся рускай, павінна заставацца галоўным фактарам выхавання падрастаючага пакалення. Гэты матэрыял чытачы знайдзюць у рубрыцы “Адукацыя. Культура. Адукацыя”.

Са зменай пакаленняў не знікаюць праблемы самаіага выхавання. Як дапамагчы бацькам у выхаванні іх дзіцяці і разам з тым пазбегнуць негатыўнага ўздзеяння, не ўмешваючы ў сябе? Як да сягнуць адносін супрацоўніцтва з бацькамі? Даследаванні ў гэтым напрамку праводзілі і нашы, і замежныя вучоныя. Вынікі найбольш грунтоўных з іх адлюстраваны ў артыкуле кандыдата педагогічных навук А.Б.Давыдовіч.

Артыкул А.Л.Касцючэнка “Навучанне старэйшакласнікаў біспецы жыццёзаснаў”, які таксама заснаваны на навуковых даследаваннях, раім прычытаць не толькі педагогам, але і бацькам. Усе мы з’яўляемся, што “старэйшакласнікам вельмі важна адчуваць

жыццё, як напружанне, як парыву. Практычна кожны з іх падвяргае сябе фізічнай рызыцы ў той ці іншай ступені”. Але чаму яны рызыкуюць сваім жыццём? Аўтар падкрэслівае, што “гэта тая іна, якую малыя чалавек плаціць за развіццё, пабудову свайго “Я”. Вось чаму неабходна ўчыць падлеткаў біспецы жыццёзаснаў. Дарчы, гэта праблема разнашмэннага канферэнцыі па сацыяльным развіцці (1995 г.) ўнесена ў спіс прыярытэтных у XXI стагоддзі.

Мэта рубрыкі “Пашук, даследаванне, эксперымент” — як мага пашырыць знаёмства чытачоў з тым новым, што ўнікае ў педагогічную тэорыю і практыку. У гэтым нумары часопіс з артыкулаў “Метадалагічныя аспекты развіцця навукаў” выступілі кандыдат фізіка-матэматычных навук, прафесар Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта В.І.Падкоўскі.

Многія нашы чытачы працягваюць цікавіцца да пытанняў, звязаных з наступленнем у аспірантуру і дактарантуру, абарону кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый, прысваеннем вучоных ступеней дацата і прафесара. У сувязі з гэтым у “АІБ” адкрыта рубрыка “Навуковыя кадры: падрыхтоўка і атэстацыя”, якую будзе весці першы намеснік старшыні ВАК Беларусі, доктар педагогічных навук, прафесар У.І.Пархоменка. Каштоўную інфармацыю ўтрымлівае яго артыкул “Аб новай Наменклатуры спецыяльнасцей навуковых работнікаў”.

Спадзімае, што імяненне калектыву рэдакцыі зробіць часопіс больш цікавым і зместным не заставацца незаўважаным. У “АІБ” стане больш падліскава і пастаянных чытачоў.

Галіна КАШЭЎНІКАВА,
рэдактар
аддзела часопіс “АІБ”.

Рыгор ІГНАЦЕНКА

Люты

Абразок

Вельмі круты і неўраўнаважаны характар у лютага. Як разлуцацца часам, разлука — свету блага не бачна. Снежная крутаверць стаіць ад зямлі да неба. Круціць, верціць, сьвіж, бейце пабудовы і агародзіны, прыбірае ў белыя строй дрэвы і кусты. Скрозь паперанітасі дарожі і сцяжкі, па сямых краі называе снегавы равы і канавы, прыгладзе, папярэдняе ўсплывае на кароткіх і на кароткіх, у доўгіх плыцях і густых зарасніках нагорне, напасынае высока сумныя снегу.

Стогне, дзіка раве пад напорам пруткага ветру зімовы лёс. Ускія звер, птушка ў ім хаваюцца то толькі куды можа і гуку не падасюць. Вельмі няўтуліна такою парой апынуцца чалавек пад яго белымі шатамі. Усё наокуп ідзе халодным ходзіць — хістаецца, мітусіцца, рыліць, гудзе, сьвіча, стогне, вале. Добра люты непагадзі. Нарэшце ўгамоніцца, сціхне. Выбілісе сонца. Ярка ззяе ў блакіце неба, і раптам зашуршчае, забукае ад прыпыку са страху і першы капеж. І

вось як пуд, як нечаканая рапцэць з’явіцца сініца. Вышпярне, непаседа, аднекуль, бядаць з цёплай паху ў лютага, і сідзе на вішню ў садку. Узімлівацца па галінках пугор, страпсваюць з іх лёгкі белы пух, жаўтарудка раптам сьпінае пясня. Ды так зноўка, натхнёна, бядаць ніякіх зімовых нягод і шокі і касці і не было ўсім.

Услед за ёй павялацца з розных шыпчылі-схокаван мурзатай вераб’і і чарасна пачнуць шуміць. Сарока гарэзіла страгане

на плошце доўгім хвостам і гучна застрахоча. Закракае варона. Пахылодзіць на падворкі куры, а з тах вышпале дзтва.

Звычайна такая аддушныя ў зімы бывае кароткатэрмінавая. А надарэцца, што і зацікава на дзень-другі. І тады ўсё жывое ёй радуецца і нешчыліа бясикона.

І ўсё ж гэта толькі кароткая перадышка зімы. Глядзіш, зноў вольму марыз, пасыпалася снег. Услед разлукае вецер, закруцае суметы і дарогі, загаснаюць па палях і сенажазях белыя валы падымкі. З дрэў і строх у паветра ўзімлівае дробныя снежныя пыл. Усё гэта закруціцца ў дзікай віхуры і паліцца ўдалечыня, засланючы сабою дзгядзіла.

Паглядзіш на гэту снежную сумы, і раптам зласца, быццам завейніцы-зіме і канца-краю яшчэ не відно.

Валянцінкі для каханых

14 лютага ў Амерыцы і Еўропе адзначаюць свята каханых — Дзень святога Валянціна. Гэта адно з самых рамантычных святаў.

Святы Валянцін заўсёды лічыўся заступнікам каханых. Таму ў гэты дзень людзі абменьваюцца прызнаннямі ў каханні. І

ноўе намала легенд. Так, па адной версіі, святы Валянцін, чакуючы пакарэння за сваю веру ў адной з рымскіх турмаў, паслаў лісьцю свайго дзіця наглядчыка ў знак свайго сярбасюства. Па другой версіі, святы Валянцін вылучыў ад спэцыяльнай турмазнага наглядчыка, але, нягледзячы на гэта, быў пакарэны смерцю.

Мяркуюць таксама, што дзень ушанавання святога Валянціна супадае са старажытнарымскай

традыцыяй варажбы ў час навагодніх святкаванняў, па рымскім календары новы год наступаў менавіта ў сярэдзіне лютага.

14 лютага каханых пасылаюць адзін аднаму вінавацныя паштоўкі — валянцінкі, якія не падпісваюць. Той, хто атрымлівае іх, павінен сам дагадацца, ад каго яны.

Падрыхтавала
Аліна ЯНКОЎСКАЯ.

Цікаўным

Самы старажытны гадзіннік быў устаноўлены ў 1386 годзе на кафедральным саборы ў англійскім горадзе Солсберы.

Самы першы музычны інструмент — гэта флейта, якая дайшла да нашых дзён.

Самая першая Хенерійская бібліятэка была створана 26 стагоддзю назваўся загаловам “Святыя пісання” і з’явілася на працягу многіх год і

складалася з дзесяткаў тысяч кніг па ўсім вядомым у той час галінах вяду. Напісаны яны былі кіліпінска на пілітах з гліны. Гэтая першая ў гісторыі чалавечства бібліятэка была каталогізавана, перапісаны змянілі драўляныя скрынкі.

Самая старажытная кніга па мовязнаўстве напісана індыйскім вучоным Паніні ў IV ст. да н.э. Гэта вядомая “Граматыка” з амаль 4 тысячамі правілаў. Яна ў XXI стагоддзі служыць для вызву

чэзіна санскрыта — мовы старажытнай Індыі.

Самы першы футбольны мяч знойдзены на востраве Самавара ў Эгейскай моры. Адносіцца ён да III ст. да н.э.

Самая першая фатаграфія была зроблена французам Жазефам Нісепам у 1826 г. У Расіі фатаграфію ўпершыню заняты ў 1840 г.

Кастусь КАРНЯЮК.

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА
АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАўНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
“ДОМ ПРЭСЫ”. 22 00 13, МІНСК,
вул. Б.ХМЯЛНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прэсыйны рэдакцыя — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў школ — 36-43-62, праблем выхавання — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафгэадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю павесдаюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштартны адрас (нумар пашпарта, дату выдання, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, асуджэнне адрасу да дакладнасці фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэдакцыя і не вяртаюцца.

Аб’явам могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстравана пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дэжурны Ала КЛЮЧКО.

Друкарня выдання “Беларускі Дом друку”, 220041, Мінск, праспект Ф.Скварына, 79.

Аб’ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афарысты. Формат А2. Індэк 63867.

М 1 234 5 6789 10 11 12 Замова №892 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Падпісана да друку 12.2.2001 г. у 18.10

Наклад 30.000 павобнаікаў.

Галоўны рэдактар Алег КУЛІШКІ